

Preschool Teachers' Metaphoric Perceptions on the Concept of Difficult Child

İlknur TARMAN, Istanbul Aydin University, ORCID ID: 0000-0002-8701-2383
Ahsen YILMAZ, Istanbul Aydin University, ORCID ID:0009-0004-1233-3424

Inonu University
Journal of the Faculty of
Education
Vol 24, No 3, 2023
pp. 1604-1626
DOI
10.17679/inuefd.1336394

Abstract

In this study, mental images (metaphors) of preschool teachers regarding the concept of "difficult child" were examined. Within the framework of this general purpose; the metaphors that teachers have for this concept, the conceptual categories in which they are grouped according to their common characteristics, and the years of experience of teachers in the profession and the age group they work in were investigated. The study is in a descriptive survey model and was conducted with a qualitative research approach. The participant group of the research consisted of 229 preschool teachers working in public and private educational institutions affiliated with the Ministry of National Education in Istanbul. The data of the research were obtained by using the "Teacher Interview Form". The data were analyzed using the content analysis technique. According to the findings of the study, when the metaphors produced by preschool teachers were evaluated, it was seen that the concept of "difficult child" had a wide variety of meanings in the thoughts of the participants. 134 metaphors produced by preschool teachers for the concept of "difficult child" were gathered in eight conceptual categories. Among these conceptual categories, the category of "Child that takes time to solve" was found to be the category with the highest number of metaphors, followed by the categories of "Problem posing child," "Child who can be shaped," and then "Child in need of attention and care." It has been seen that metaphors can be used as an effective research tool in understanding the perceptions of preschool teachers about the concept of "difficult child". Suggestions are presented within the framework of the findings of this study.

Keywords: metaphor, preschool teacher, difficult child

Article Type
Research Article

Received
02.08.2023

Accepted
21.12.2023

Suggested Citation

Tarman, İ., & Yılmaz, A. (2023). Preschool teachers' metaphoric perceptions on the concept of difficult child, *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 24(3), 1604-1626. DOI: 10.17679/inuefd.1336394

This article was presented as a summary oral presentation at the 13. International Congress on Social Sciences-Humanities and Education, held online on 01-03 December 2022.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

It is discussed which environmental or genetic factors are more effective in the formation and development of personality. Although the researchers have various opinions on this issue, when the relevant literature is analyzed; It is seen that both environmental and hereditary characteristics are important in shaping personality (Robbins & Judge, 2012). In the first six years of life, all the values that form the basis of personality settle in the self and are reinforced and adopted in the following stages (Özen, 2011). Montessori stated that the interaction of the child with the environment, starting from the family, creates the cognitive and bodily unity of the child and plays a major role in shaping child's character (Lillard, 1973). In order to understand the self-perceptions and personalities that children form, behavioral patterns in the social environment should be observed thoroughly. Behavior patterns also carry important clues about the family structure of the child.

Research conducted in the last fifty years shows that behaviorally challenging children are challenging because they do not yet have the necessary acquisitions and skills to not be challenging. Difficult or challenging children are those who exhibit negative behaviors such as excessive anxiety, fatigue, depression, difficulty concentrating, grumpiness, jealousy, crying spells, using bad words, hyperactivity, introversion, not following rules, and not being open to sharing. These children struggle with self-control due to anger and exhibit aggressive behavior. Difficult children generally can not express the situation they are in and present this situation as a behavioral problems (Greene, 2015).

Today, this phenomenon, which is described as undesirable behavior, has become a phenomenon with the increase in studies on "difficult children" in recent years, "challenge child", "socially disadvantaged child", "extraordinary child", "child at risk", "difficult, stubborn child", "the child who builds a wall around him" (Sarçelik & Saban, 2021). Finding the underlying reasons for the problem behavior exhibited by difficult children will help to understand them.

Purpose

This current study aims to reveal the perceptions of preschool teachers about the concept of "difficult child" through metaphors. Based on this general aim, answers were sought to the following questions;

1. What are the metaphors that preschool teachers have regarding the concept of difficult children?
2. What conceptual subcategories might these metaphors be categorized under in terms of their shared characteristics?
3. How do the conceptual categories in which the metaphors produced by the preschool teachers for the concept of difficult child show a distribution in terms of the age group of the teachers?
4. What is the conceptual categories' distribution of metaphors produced by preschool teachers regarding the concept of difficult children in terms of teachers' years of experience in the profession?

Method

The study is in a descriptive survey model and was conducted with a qualitative research approach. The study group of the research consists of 229 preschool teachers. The data of the study were obtained by using the "Teacher Interview Form". Content analysis was used to analyze the data.

Findings

The current study determined that a total of 134 metaphors were produced by preschool teachers. Metaphors produced by preschool teachers for the concept of "difficult child" were gathered in eight conceptual categories. These categories are; the child who creates problems, can be shaped, is reflective, has unpredictable behavior, requires attention and care, is valuable, takes time to solve, and is mysterious. It was found that the category with the highest number of metaphors was the category of "child that takes time to solve" (n=53). This was followed by the category of "child creating a problem" (n=44), "child who can be shaped" (n=39), and then "child in need of attention and care" (n=35). The most used metaphor in the research is the dough (n=9) in the category of "child who can be shaped".

Discussion & Conclusion

In the preschool period, teachers may face many undesirable behaviors in the education-teaching process. Such behaviors can also make it difficult for the training program to be carried out in line with the determined goals and may negatively affect the motivation of the teacher. It is seen that this phenomenon, which we define as undesirable behaviors, is also explained by using the concept of difficult child. On the other hand, when we look at the metaphors produced by preschool teachers; it is generally seen that teachers see coping with the problem behaviors they encounter in their classrooms as a long and tiring process, and they believe that the best in children will come out as a result.

Türnüklü and Galton (2001) compared the undesirable behaviors seen in children in England and Turkey in terms of two different cultures and revealed that the problem behaviors frequently encountered in the classrooms can be eliminated with the small interventions of the teachers. In the research of Alisinanoğlu and Kesicioğlu (2010) and Balay and Sağlam (2008); they found that the teacher age, the type of school from which the teachers graduated, and their teaching status made a significant difference on behavioral problems. It is thought that the strategies of coping with the negative behaviors of children whom preschool teachers call difficult children in their classrooms should also be addressed. Studies by Uysal et al.(2010) and Güder et al. (2018) show that preschool teachers approach undesirable behaviors instantly and reactively. This suggests that problem behaviors will disappear if the bond between teacher and child is strengthened. Although it was found that parents have an effect on the problem behaviors seen in children, the effects of teachers on these problem behaviors are also significant.

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Zor Çocuk Kavramına İlişkin Metaforik Algıları

İlknur TARMAN, İstanbul Aydın Üniversitesi, ORCID ID: 0000-0002-8701-2383
Ahsen YILMAZ, İstanbul Aydın Üniversitesi, ORCID ID:0009-0004-1233-3424

Öz

Bu araştırmada, okul öncesi öğretmenlerinin “zor çocuk” kavramına ilişkin zihinsel imgeleri (metaforları) incelenmiştir. Bu genel amaç çerçevesinde; öğretmenlerin bu kavrama yönelik sahip oldukları metaforların neler olduğu, bunların ortak özellikleri bakımından hangi kavramsal kategoriler altında gruplandığı, bu kavramsal kategorilerin öğretmenlerin meslekteki deneyim yılları ve çalıştıkları yaş grubu açısından nasıl bir dağılım gösterdiği araştırılmıştır. Çalışma betimsel tarama modelindedir ve nitel araştırma yaklaşımı ile yürütülmüştür. Araştırmanın katılımcı grubunu, İstanbul’da Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmi ve özel öğretim kurumlarında görev yapan 229 okul öncesi öğretmeni oluşturmuştur. Araştırmanın verileri “Öğretmen Görüşme Formu” kullanılarak elde edilmiştir. Veriler içerik analizi tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmanın bulgularına göre, okul öncesi öğretmenlerinin ürettikleri metaforlar değerlendirildiğinde katılımcıların zihinlerinde “zor çocuk” kavramının geniş bir anlam çeşitliliğine sahip olduğu görülmüştür. Okul öncesi öğretmenlerinin “zor çocuk” kavramına yönelik ürettikleri 134 metafor, sekiz kavramsal kategoride toplanmıştır. Bu kavramsal kategoriler içerisinde “Çözülmesi zaman alan çocuk” kategorisinin en fazla metafor üretilen kategori olduğu tespit edilirken, bunu “Problem yaratan çocuk”, “Şekillendirilebilen çocuk” ve ardından “İlgi ve bakıma muhtaç olan çocuk” kategorileri izlemiştir. Okul öncesi öğretmenlerinin “zor çocuk” kavramına ilişkin algılarını anlamada metaforların etkin bir araştırma aracı olarak kullanabileceği görülmüştür. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: metafor, okul öncesi öğretmeni, zor çocuk

İnönü Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Dergisi
Cilt 24, Sayı 3, 2023
ss. 1604-1626

DOI
10.17679/inuefd.1336394

Makale Türü
Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi
02.08.2023

Kabul Tarihi
21.12.2023

Önerilen Atıf

Tarman, İ., & Yılmaz, A. (2023). Okul öncesi öğretmenlerinin zor çocuk kavramına ilişkin metaforik algıları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(3), 1604-1626. DOI: 10.17679/inuefd.1336394

Bu makale 01-03 Aralık 2022 tarihinde online olarak gerçekleştirilen 13. Uluslararası Sosyal Beşeri ve Eğitim Bilimleri Kongresi’nde özet sözel bildiri olarak sunulmuştur.

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Zor Çocuk Kavramına İlişkin Metaforik Algıları

Kişilik, mizaç ve karakter genellikle aynı anlamda kullanılan fakat birbirinden farklı kavramlardır. Mizaç, genetik faktörlerin getirdiği ve zaman içinde değişmeyen yapısal unsurlardır. Karakter, çevrenin ve eğitimin etkisiyle gelişerek edinilen davranışlardır. Doğuştan gelen mizaç, yaşam deneyimleriyle elde edilen karakter, bir bütün olarak kişiliği oluşturmaktadır (Akiskal & Mallya, 1987). Mizaç özellikleri doğuştan gelen, bebeklik ve erken çocukluk evresinde gözlemlenebilir davranışları ve duygu durumlarını ifade etmektedir. Kişilik dediğimiz kavram ise, kültürel özellikler ve günlük yaşam deneyimleriyle harmanlandığında ortaya çıkmaktadır. Buna göre, mizaç bir binanın temeli; kişilik ise bu temel üzerine inşa edilen binaya benzemektedir (Warfield, 2018).

Mizaç ile ilgili araştırmaların ortaya çıkmasında ve artmasında, Alexander Thomas ve Stella Chess'in yürüttükleri boylamsal bir çalışmanın önemli rolü olmuştur. Thomas ve Chess, mizaç olgusunu bireyin davranışı ile ilgili olarak yorumlamış ve davranış tarzı ile ilgili görmüşlerdir. Bu araştırma sonunda Thomas ve Chess, davranış özelliklerini "kolay mizaçlı çocuklar", "zor mizaçlı çocuklar" ve "yavaş ısınan çocuklar" olmak üzere üç grupta ortaya koymuşlardır (Sinoğlu Günden, 2021). Thomas ve Chess, "kolay mizaçlı çocukların", genellikle mutlu ve çevrelerine karşı kolay uyum sağlama eğiliminde olduklarını, "zor mizaçlı çocukların" yeni uyaranlara negatif tepki verdiklerini, değişimlere uyum sağlayamadıklarını ve ağlama krizleri sergilediklerini, "yavaş ısınan çocukların" ise yeni durumlara yavaş uyum sağladıklarını, çevresel uyaranlara karşı ılımlı tepkiler verdiklerini, değişimlere yavaş uyum sağladıklarını, olumsuz duygu durumunda, çevresine düşük yoğunlukta tepkiler verdiklerini keşfetmişlerdir (Thomas vd., 1968).

Kişiliğin oluşumunda ve gelişiminde, çevresel ya da genetik faktörlerden hangisinin daha fazla etkili olduğu tartışılmaktadır. Bu hususta araştırmacıların çeşitli görüşleri olsa da ilgili literatür analiz edildiğinde; kişiliğin şekillenmesinde çevresel ve kalıtsal özelliklerin her ikisinin de önemli olduğu görülmektedir (Robbins & Judge, 2012). Yaşamın ilk altı yılında, kişiliğin temelini oluşturan bütün değerler benliğe yerleşmekte sonraki evrelerde de pekişerek benimsenmektedir (Özen, 2011). Montessori, çocuğun ailesinden başlayarak çevresiyle olan etkileşiminin, çocuğun bilişsel ve bedensel birliğini meydana getirdiğini, karakterini şekillendirmede büyük rol oynadığını belirtmiştir (Lillard, 1973). Çocukların oluşturdukları benlik algılarını ve kişiliğini anlamak için sosyal çevre içerisindeki davranış örüntülerinin iyice gözlemlenmesi gerekmektedir. Davranış şekilleri, çocuğun aile yapısı hakkında da önemli ipuçları taşımaktadır.

Eğitim önce ailede başlamakta ve çocuk, ailede aldığı eğitimle hayata hazırlanmakta ve okulda da eğitim süreci devam etmektedir (Gökçe, 1976). Ebeveynler, çocuklarını nasıl yetiştirecekleri ve nasıl bir eğitim verecekleri konusunda kararsız, çaresiz kalabilmektedirler. Çocuklarının kendisini kötü hissetmemeleri için ailelerin sergiledikleri tutumlar, olumsuz davranış problemlerine yol açabilmektedir. Eratay (2011), araştırmasında; ailelerin büyük bir çoğunluğunun bilgi eksikliğinden kaynaklı çocuklarının problem davranışları karşısında ne yapacaklarını bilemediklerini ve bu durumla baş edemediklerini tespit etmiş, alanında uzman ya da öğretmenlere bu sorunları dile getirmeyerek gizlediklerini ortaya koymuştur. Özbeş (2010) ise problem davranışın, gelişimin bir parçası olduğunu fakat problem davranışın sıklıkla tekrar etmesi halinde bir davranış problemi olarak değerlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Eşler

arası problemler ve eşlerin boşanması, anne ya da baba kaybı, anne- baba tutumları ve ebeveynlerin çocukla iletişim biçimi, çocukların cinsiyetine göre ebeveynlerin farklı davranış biçimleri, aileyi etkileyen kültürel özellikler, çocuklardaki problem davranışları büyük ölçüde etkilemektedir (Özbey, 2010).

Zarkowska ve Clement'e göre; problem davranışlar, bireyin yeni bir beceri öğrenmesini ve çevresi ile ilişki kurmasını engelleyen, kendisine ya da başkalarına zarar veren, aynı zamanda bireyin içinde yaşadığı kültürün sosyal normlarına aykırı davranışlar olarak da tanımlanmaktadır (Kanlıkılıçer, 2005). Gelişim dönemlerinin ortaya çıkardığı doğal zorluklara yakın çevrenin olumsuz etkileri eklendiğinde, çocukta bunlara tepki olarak çoğunlukla duygusal düzeyde görülen bozukluklara "uyum ve davranış bozukluklar" denmektedir. Alt ıslatma, dışkı kaçırmaya, parmak emme, tırnak yeme, tikler, yalan söyleme, çalma ve hırsızlık çocukluk döneminde gözlenmekte olan uyum ve davranış problemleri olarak sıralanabilir (Yavuzer, 2005).

Son yıllarda yapılan araştırmalar, davranışsal açıdan zorlayıcı çocukların, gerekli kazanım ve becerilere sahip olamadıklarından dolayı, zorlayıcı olduklarını göstermektedir. Aşırı kaygılı ya da endişeli olma, yorgun hissetme, depresif bir halde olma, odaklanma sorunu yaşama, huysuz olma, kıskançlık, ağlama krizleri, kötü söz söyleme, hiperaktif olma, çığlık atma hali ya da içe kapanık olma, kural tanımama, paylaşımına açık olmama, uyumsuz olma, öfkeden kaynaklı oto-kontrol sağlayamadığı için saldırgan davranışlar sergileme gibi birçok olumsuz davranış veya tutumları sergileyen bu tür çocuklara genel olarak "zor çocuk" ya da "zorlayıcı çocuklar" denilmektedir. Zor çocuklar, genelde içinde buldukları durumu ifade edememekte ve bu durumu davranış problemleri olarak ortaya koymaktadırlar (Greene, 2015).

Günümüzde istenmeyen davranışlar olarak açıklanan bu olgu, son yıllarda yapılan "zor çocuklarla" ilgili çalışmaların artmasıyla "meydan okuyan çocuk", "sosyal açıdan dezavantajlı çocuk", "sıra dışı çocuk", "risk altındaki çocuk", "zor, inatçı çocuk", "etrafına duvar ören çocuk" gibi kavramlarla tanımlanmaktadır (Sarıçelik & Saban, 2021). Zor çocukların sergiledikleri problem davranışın altında yatan sebepleri bulmak onları anlamaya yardımcı olacaktır.

Ulusal ve uluslararası alanyazında "zor çocuk" ile ilgili yapılan birçok çalışma bulunmaktadır (Adler, 2000; Armstrong, 2017; Beil, 2003; Döğüşgen 2018; Greene, 2015; Greene, 2020; Greenspan & Salmon, 2013; Kurcinka, 2022; Laney, 2005; Loehken, 2016; Löwenstein, 2021; Özdemir & Acarkan, 2014; Peker, 2019; Redford, 2019; Turecki & Tonner, 2011). Bu çalışmalarda zor çocuklar; sorunlu, yaramaz, şımarık, çokbilmiş, uyumsuz, problem çıkarıcı, söz dinlemeyen, inatçı gibi kelimelerle tanımlanmaktadır. Sarıçelik ve Saban (2021) tarafından yapılan çalışmada, sınıf öğretmenlerinin zor çocuklara ilişkin algıları incelenmiş ve sınıf öğretmenlerinin zor çocukların davranışlarını tespit etmede farkındalıklarının olduğu görülmüştür. Araştırma sonucunda; öğretmenler, okullarda "üstün zekâlı ya da öğrenme güçlüğü çeken çocuklar", "aşırı aktif ya da sakin olan çocuklar", "ailesi tarafından şımartılmış ya da ilgi görmemiş çocuklar", "saldırgan ya da kavgacı olan çocuklar" ve "dikhati dağınık ya da ilgisiz olan çocuklar" olarak beş zor çocuk türünü kategorize etmişlerdir.

Metafor; bir kelimeyi, terimi, olguyu, durumu daha anlaşılır bir şekilde anlatmaya yarayan, başka bir anlamda kullanılan bir sözcükle ilişki kurularak benzetilmesidir. Bir olayın başka bir deyişle ifade edilmesine yardımcı olan metaforun felsefe alanında kullanım amacı, ifade ederken zenginleştirerek üslubu güzelleştirmek, anlaşılmasında güçlük çekilen olayları

somutlaştırmasına katkı sağlamaktadır (Aydın, 2006). Alan yazında, okul öncesi öğretmenlerinin çocuk kavramına yönelik algılarını (Lüle Mert, 2021); okul öncesi öğretmenlerinin teknoloji kavramına yönelik algılarını (Korkmaz & Ünsal, 2016); okul öncesi öğretmenlerinin veli kavramına yönelik algılarını (Çakmak vd., 2014); okul öncesi öğretmenlerinin aile katılımı etkinlikleri kavramına yönelik algılarını (Avcı, 2022) ve okul öncesi öğretmenlerinin oyuncak kavramına yönelik algılarını (Giren & Durak, 2015) metaforlar yoluyla ele alarak ortaya koyan çalışmalar yapıldığını görmekteyiz. Fakat okul öncesi öğretmenlerinin “zor çocuk” algılarını metafor yoluyla ortaya koyan bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle okul öncesi öğretmenlerinin zor çocuk kavramına yönelik metaforik algılarının betimlenmesinin alanyazına katkı getirebileceği düşünülmektedir. Ayrıca, “zor çocuk” olarak etiketlenen çocukların sosyal, duygusal ve davranışsal açılardan yaşadıkları problemlerin farklı bakış açıları ile ortaya konması onları tanımamıza fırsat sunacaktır.

Bu araştırmada, okul öncesi öğretmenlerinin “zor çocuk” kavramına ilişkin algılarının, metaforlar aracılığıyla ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu genel amaçtan hareketle aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır;

1. Öğretmenlerin zor çocuk kavramına yönelik ürettikleri metaforlar nelerdir?
2. Bu metaforlar, ortak özellikleri açısından hangi kavramsal kategoriler altında gruplanabilir?
3. Öğretmenlerin zor çocuk kavramına yönelik ürettikleri metaforların yer aldığı kavramsal kategoriler öğretmenlerin çalıştığı yaş grubu açısından nasıl bir dağılım göstermektedir?
4. Öğretmenlerin zor çocuk kavramına yönelik ürettikleri metaforların yer aldığı kavramsal kategoriler öğretmenlerin meslekteki deneyim yılı açısından nasıl bir dağılım göstermektedir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Okul öncesi öğretmenlerinin “zor çocuk” kavramına yönelik algılarının metaforlar yoluyla belirlenmeye çalışıldığı bu araştırma, betimsel tarama modelindedir ve nitel araştırma yaklaşımı ile yürütülmüştür. Nitel betimsel araştırmalarda olay ve olgular ile ilgili kişilerin düşünceleri betimlenmeye çalışılır (Nassaji, 2015).

Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın katılımcı grubunu, resmi ve özel öğretim kurumlarında görev yapan 229 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır. Çalışma grubundaki okul öncesi öğretmenlerinin cinsiyet, yaş, eğitim durumu, mesleki deneyim yılı, kurum türü ve çalıştıkları yaş grubuna göre dağılımları Tablo 1’ de verilmiştir.

Tablo 1

Öğretmenlere Ait Demografik Bilgiler

Kişisel Bilgiler	Gruplar	n	%
Cinsiyet	Kadın	216	94,3
	Erkek	13	5,6
Yaş Aralığı	20-30	178	77,7
	30-40	45	19,6
	40-50	5	2,1

	50 ve üzeri	1	0,4
Kurum Türü	Resmi	117	51,0
	Özel	112	48,9
Eğitim Durumu	Lisans	207	90,3
	Yüksek Lisans	22	9,6
Mesleki Deneyim Yılı	0-2	55	23,9
	2-5	99	43,2
	5-10	54	23,5
	10 ve üzeri	21	9,1
Yaş Grupları	3	26	11,3
	4	56	24,4
	5	81	35,3
	6	21	9,1
	Karma	45	19,6

Tablo 1'e baktığımızda, katılımcı okul öncesi öğretmenlerinin %94,3'ü (n= 216) kadın, %5,6'sı (n= 13) erkektir. Öğretmenlerin %77,7'inin (n=178) 20-30 yaş arası, %19,6'nın (n=45) 30-40 yaş arası, %2,1'nin (n=5) 40-50 yaş arası, %0,4 (n=1) 50 ve üzeri yaşında olduğu tespit edilmiştir. Okul öncesi öğretmenlerinin %51'i (n=117) resmi, %48,9'unun (n= 112) özel eğitim kurumlarında çalıştığı tespit edilmiştir. Okul öncesi öğretmenlerinin %90,3'ünün (n=207) lisans mezunu, % 9,6'sının (n=22) ise yüksek lisans mezunu olduğu görülmektedir. Okul öncesi öğretmenlerinin %43,2'sinin (n= 99) 2-5 yıl arası, %23,9'unun (n= 55) 0-2 yıl arası, %23,5'inin (n= 54) 5-10 yıl arası, %9,1'inin (n= 21) ise 10 ve üzeri yıl meslek deneyimine sahip olduğu görülmüştür. Okul öncesi öğretmenlerinin % 35,3'ünün (n= 81) 5 yaş grubu, %24,4'ünün (n=56) 4 yaş grubu, %19,6'sının (n= 45) ise karma yaş grubu, %11,3'ünün (n= 26) 3 yaş grubu ve % 9,1'inin (n=21) ise 6 yaş grubu çocuklarla çalıştığı tespit edilmiştir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı hazırlanmadan önce ilgili alan yazın taranmış, okul öncesi öğretmenlerinin "veli", "çocuk", "oyuncak" gibi kavramlar hakkındaki metafor algılarının ortaya konulduğu araştırmalar incelenmiştir. Metaforlar yoluyla algıların belirlenmesinde geliştirilen görüşme formları incelenmiş ve bu araştırmadaki verilerin toplanması için "Öğretmen Görüşme Formu" hazırlanmıştır. İki bölümden oluşan formun ilk bölümünde, metaforun nasıl yapılacağına ilişkin açıklayıcı bilgilere yer verilmiştir. Diğer bölümde ise demografik özelliklerine ilişkin sorular ile okul öncesi öğretmenlerinin "zor çocuk" kavramına yönelik metaforik algılarını belirlemek amacıyla, "Zor çocuk benzer. Çünkü....." sorusu yer almıştır. Bu soruyu okul öncesi öğretmenlerinin cevaplamaları istenmiştir.

Verilerin Toplanması

Çalışmaya başlamadan önce İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Etik Komisyonu'ndan etik izin alınmış, daha sonra okul öncesi öğretmenlerine ulaşılmış, araştırmaya gönüllü olarak katılmak isteyen okul öncesi öğretmenlerine araştırma hakkında bilgi verilerek, yazılı onam formlarını imzalamaları istenmiştir. Araştırmaya katılım sağlayan öğretmenlerin "zor çocuk" kavramına ilişkin oluşturdukları metaforları belirleyebilmek amacıyla öğretmenlere "Öğretmen Görüşme Formu" verilmiş ve doldurmaları istenmiştir. Çalışmaya katılan öğretmenlerin düşüncelerini özgür bir biçimde yansıtılabilmeleri için, kendilerine yeterince zaman verilmiş ve araştırmacılar tarafından herhangi bir yönlendirmede bulunulmamıştır.

Verilerin Analizi

“Zor çocuk” kavramına ilişkin öğretmenlerin oluşturdukları metaforların analizinde veriler, metafor çalışmalarında takip edilen yaklaşım ile analiz edilmiştir. Bu yaklaşıma göre veriler sırasıyla; “eleme ve seçme/ayıklama aşaması”, “adlandırma aşaması”, “kategori oluşturma/geliştirme aşaması”, “geçerlik ve güvenilirlik sağlama aşaması” takip edilerek analiz edilmiştir (Elkatmış, 2023).

Araştırmanın başında öğretmenlerin ürettikleri metaforlar numaralandırılarak bir liste hazırlanmıştır. Okul öncesi öğretmenlerinin anlamlı metaforlar oluşturup oluşturmadıkları kontrol edilmiştir. Bu amaç için okul öncesi öğretmenlerinin yazdıkları metaforlar sırayla okunmuştur. Her metafor, metaforun konusu (zor çocuk kavramı), metaforun kaynağı (örneğin; sabır) ve metaforun konusu ile metaforun kaynağı arasındaki ilişki açısından analiz edilmiştir. Sürecin sonunda oluşturulan 134 metaforun hepsi geçerli sayılarak değerlendirmeye alınmıştır. Ayrıca metafor üreten okul öncesi öğretmenleri, Ö1, Ö2, Ö3, Ö4.....şeklinde kodlanmıştır.

Kategori geliştirme aşamasında; söz konusu 134 metafor ortak özellikler açısından gruplara ayrılmış, oluşturulan her bir kategori ‘zor çocuk’ kavramına ilişkin belirli bir tema ile ilişkilendirilmiştir. Bu duruma göre sekiz farklı kavramsal kategori oluşturulmuş ve son hali verilmiştir. Öğretmenlerin ürettikleri metaforlardan ilgili kavramsal kategoriye kanıt niteliği taşıyan bazı cevaplar, araştırmada örnek olarak sunulmak üzere belirlenmiştir. Son olarak bütün veriler bilgisayar ortamına tablo yapılarak aktarılmıştır. Katılımcı sayısı (f) ve yüzdesi (%) hesaplanarak tablo haline getirilmiştir.

Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak için, “zor çocuk” kavramına yönelik oluşturulan kavramsal kategoriler altında verilen metaforların sözkonusu kategoriye temsil edip etmediğini tespit etmek için alan uzmanı bir öğretim üyesinden görüş istenmiştir. Karşılaştırmalar yapılırken görüş birliği ve görüş ayrılığı sayıları belirlenmiş, araştırmanın güvenilirliği Miles ve Huberman’ın (1994) güvenilirlik formülü ($\text{Güvenirlik} = \frac{\text{Görüş Birliği}}{\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı}}$) ile hesaplanmıştır. Kodlayıcı güvenilirliğinin en az %80 olması beklenir (Miles & Huberman, 1994). Araştırmanın güvenilirlik değeri % 94 olarak bulunmuştur. Bu değer, araştırmanın güvenilir olduğu sonucunu ortaya koymaktadır.

Araştırmanın geçerliliğini sağlamak için veri analizi süreci detaylı bir şekilde açıklanmış, katılımcıların metafor ifadeleri esas veri kaynağı olarak kullanılmıştır. Katılımcıların geliştirdikleri metafor ve gerekçelerinden doğrudan alıntılar yapılmıştır. Araştırmanın uygulanması açık, anlaşılır ve detaylı olarak açıklanmıştır.

Öğretmenler tarafından üretilen metaforların yer aldığı kavramsal kategorilerin öğretmenlerin meslekteki deneyim yılları ve çalıştıkları yaş grubu açısından dağılımının yorumlanması çapraz tablo üzerinden yapılmıştır.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde, araştırma grubunu oluşturan okul öncesi öğretmenlerinin zor çocuk kavramına ilişkin metaforik algıları ile birlikte bu algıların meslekteki deneyim yılına ve çalıştığı yaş grubuna göre dağılımına dair bulgular ele alınmıştır.

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Zor Çocuk Kavramına İlişkin Sahip Oldukları Metaforlar

Araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin “zor çocuk” kavramına ilişkin oluşturdukları metaforları belirleyebilmek amacıyla geliştirilen öğretmen görüşme formu incelenmiş ve üretilen metaforlar Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2

Zor Çocuk Kavramına İlişkin Öğretmenlerin Sahip Oldukları Metaforlar

Metafor	n	%	Metafor	n	%	Metafor	n	%
Hamur	9	%3,9	Yol	2	%0,8	Karpuz	1	%0,4
Ağaç	7	%3,0	Acı biber	1	%0,4	Kavanoza kapatılmış kelebek	1	%0,4
Çiçek	7	%3,0	Acımasız eleştiri	1	%0,4	Keşfedilmesi gereken şehir	1	%0,4
Kaktüs	6	%2,6	Ağaç dalı	1	%0,4	Kirpi	1	%0,4
Puzzle	6	%2,6	Ağlama krizi	1	%0,4	Kırıyık kıyafet	1	%0,4
Ayna	4	%1,7	Ansiklopedi	1	%0,4	Kış ayazı	1	%0,4
Labirent	4	%1,7	Ara renk	1	%0,4	Kopuk zincir	1	%0,4
Orkide	4	%1,7	Atılmamış bina temeli	1	%0,4	Kozalak	1	%0,4
Su	4	% 1,7	Balık	1	%0,4	Kömür	1	%0,4
Yapboz	4	%1,7	Bambu	1	%0,4	Külçe altın	1	%0,4
Yumak ip	4	% 1,7	Bilinmeyen	1	%0,4	Macera	1	%0,4
Balon	3	%1,3	Bozuk musluk	1	%0,4	Mayınlı tarla	1	%0,4
Deniz	3	%1,3	Camdan vazo	1	%0,4	Meyve	1	%0,4
Düğüm	3	%1,3	Cıva	1	%0,4	Obezite	1	%0,4
Freni patlamış araba	3	%1,3	Çamaşır ipi	1	%0,4	Okyanus	1	%0,4
Gökkuşuğu	3	%1,3	Çekirge	1	%0,4	Oluşum öyküsü	1	%0,4
Gül	3	%1,3	Çelik	1	%0,4	Palyaço	1	%0,4
İstiridye	3	%1,3	Çöl	1	%0,4	Polen	1	%0,4
Kitap	3	%1,3	Çıkmaz sokak	1	%0,4	Rapor	1	%0,4
Kutu	3	%1,3	Dalga	1	%0,4	Robot	1	%0,4
Kural tanımama	3	%1,3	Davranış problemi	1	%0,4	Ruhu kurtarılmayı bekleyen esir	1	%0,4
						Sabır	1	%0,4

Yabancı dil	3	% 1,3	Dağ keçisi	1	%0,4	Sarma	1	%0,4
Bardak	2	%0,8	Demir	1	%0,4	Siyaset	1	%0,4
Bitki	2	%0,8	Dik yamaç	1	%0,4	Sıcak bir meltem	1	%0,4
Bozuk pusula	2	%0,8	Dipsiz kuyu	1	%0,4	rüzgarı		
Bulmaca	2	%0,8	Dört mevsim	1	%0,4	Soğuk insan	1	%0,4
Ceviz	2	%0,8	Düdüklü tencere	1	%0,4	Sorun	1	%0,4
Dağ	2	%0,8	Düğme	1	%0,4	Suda yüzme	1	%0,4
Gemi	2	%0,8	Dünya	1	%0,4	Tekerleği patlamış	1	%0,4
Gergin bir lastik	2	%0,8	Ebeveyn	1	%0,4	araba		
Hava	2	%0,8	Elektrik	1	%0,4	Tomurcuk	1	%0,4
Hindistan cevizi	2	%0,8	Erimiş çikolata	1	%0,4	Topaç	1	%0,4
Kalabalık	2	%0,8	Fırtına	1	%0,4	Tükenmez kalem	1	%0,4
Keçi	2	%0,8	Gürültü	1	%0,4	Tünel	1	%0,4
Kedi	2	%0,8	Hava durumu	1	%0,4	Uzay	1	%0,4
Kuş	2	%0,8	Hayat	1	%0,4	Uzun seyahat	1	%0,4
Küp	2	%0,8	Hiçbir şey	1	%0,4	Uçurtma	1	%0,4
Legolar	2	%0,8	Hırsız	1	%0,4	Yağmur damlaları	1	%0,4
Maden	2	%0,8	Hortum	1	%0,4	Yazılım programı	1	%0,4
Müzik aleti	2	%0,8	İd	1	%0,4	Yaz gününde giyilen	1	%0,4
Taş	2	%0,8	İlgisiz aile tutumu	1	%0,4	kazak		
Toprak	2	%0,8	İmtihan	1	%0,4	Yanıp sönen ışık	1	%0,4
Törpü	2	%0,8	İnci kolye	1	%0,4	Yemek yeme	1	%0,4
Yaz yağmuru	2	%0,8	İrade	1	%0,4	Yıldırım	1	%0,4
Yenidoğan	2	%0,8	Kaplumbağa	1	%0,4	Yıllar	1	%0,4

Tablo 2 incelendiğinde; okul öncesi öğretmenlerinin toplam 134 metafor ürettiği görülmektedir. En fazla üretilen metaforun “hamur”(n=9, %3,9) olduğu, bunu sırasıyla “ağaç” (n=7, %3,0), “çiçek” (n=7, %3,0), “kaktüs” (n=6, %2,6), “puzzle” (n=6, %2,6), “ayna” (n=4, %1,7), “labirent” (n=4, %1,7), “orkide” (n=4, %1,7), “su” (n=4, %1,7), “yapboz” n=4, %1,7), “yumak ip” (n=4, %1,7), “balon” (n=3, %1,3), “deniz” (n=3, %1,3), “düğüm” (n=3, %1,3), freni patlamış araba (n=3, %1,3) izlemektedir.

Okul Öncesi Öğretmenlerinin “Zor Çocuk” Kavramına Yönelik Oluşturdukları Metaforların Yer Aldığı Kavramsal Kategoriler

Öğretmenlerin zor çocuk kavramına yönelik ürettiği 134 metafor, okul öncesi öğretmenlerinin açıklamaları dikkate alınarak benzer özellikler gösterenler ve farklı metafor olup aynı anlam içeren cümleler belirlenerek bir araya getirilmiş ve sekiz kategori altında toplanmıştır: (i) Problem yaratan çocuk, (ii) Şekillendirilebilen çocuk (iii) Yansıtıcı olan çocuk, (iv) Davranışı tahmin edilemeyen çocuk (v) İlgi ve bakıma muhtaç çocuk (vi) Değerli bir varlık olan çocuk (vii) Çözülmesi zaman alan çocuk (viii) Bilinmeyen ve gizemli olan çocuk.

Bu başlıklar oluşturulmadan önce okul öncesi öğretmenlerinin metafor algılarının ortaya konduğu araştırmalar incelenmiştir (Çakmak vd., 2014; Durak & Giren, 2015; Korkmaz & Ünsal, 2016; Kuyucu vd., 2013). Bu çalışmalar, okul öncesi öğretmenlerinin açıklamaları ile ortaya koydukları metaforların kategoriler çerçevesinde bir araya getirilmesi ve geliştirilmesine katkı sağlamıştır. Tablo 3’te okul öncesi öğretmenlerinin ürettikleri metaforların ortak özellikleri dikkate alınarak oluşturulan kategoriler ve kategorilere ait metaforlara yer verilmiştir.

Tablo 3*Üretilen Metaforların Ortak Özelliklerine Göre Oluşturulan Kavramsal Kategoriler*

Kategoriler	n	Metaforlar
1. Çözülmesi Zaman Alan Çocuk	53	İmtihan, bulmaca(n=2), küp, puzzle(n=5), yanıp sönen ışık, labirent(n=4), yumak ip(n=4), karpuz, dik yamaç, fırtına, yapboz(n=4), yabancı dil(n=3), elektrik sistemi, yıllar, erimiş çikolata, müzik aleti(n=3), keçi, dipsiz kuyu, tünel, düğüm(n=3), oluşum öyküsü, dik yokuş, ceviz(n=2), bozuk musluk, sabır, çıkmaz sokak, hindistan cevizi, uzun seyahat, yol, dünya, yeni doğan, suda yüzme.
2. Problem Yaratan Çocuk	44	İd, kural tanımama(n=3), keçi, dağ keçisi, irade, kırışık kıyafet, freni patlamış araba(n=2), gül, yazılım programı, kurtarılmayı bekleyen esir, tekerleği patlamış araba, yaz yağmuru, deniz, kitap, çekirge, yaz gününde kazak giymek, hırsız, taş, su, toprak, kedi, düdüklü tencere, gergin bir lastik, davranış problemi, bozuk pusula, yağmur damlaları, kopuk zincir, törpü(n=2), puzzle, demir, palyaço, yıldırım, gürültü, tükenmez kalem, hortum, robot, ağlama krizi, hindistan cevizi, kaktüs, sorun çıkarma.
3. Şekillendirilebilen Çocuk	39	Su(n=3), hamur(n=8), kuş(n=2), kirpi, maden, uçurtma, taş, kalabalık, topaç, balon, bardak(n=2), meltem rüzgarı, kömür, obezite, atılmamış bina temeli, çelik, küp, kitap, dağ, yol, mayın tarla, kış ayazı, düğme, çamaşır ipi, deniz, bozuk pusula, civa, yemek yeme, polen.
4. İlgi ve Bakıma Muhtaç Olan Çocuk	35	Yeni doğan, ağaç(n=6), orkide(n=4), çiçek(n=7), tomurcuk, kaktüs(n=6), toprak, bitki(n=2), gül(n=2), meyve, ağaç dalı, acı biber, bambu, kedi.
5. Değerli Bir Varlık Olan Çocuk	20	Gökkuşuğu(n=3), külçe altın, istiridye(n=3), sarma, okyanus(n=2), dağ, keşfedilmesi gereken şehir, çöl, kitap, camdan yapılmış vazo, kozalak, maden, ansiklopedi, hayat, legolar.
6. Davranışı Tahmin Edilemeyen Çocuk	16	Hava durumu, gergin bir lastik, hava(n=2), balık, yaz yağmuru, legolar, siyaset, dört mevsim, deniz, inci kolye, balon(n=3), gemi(n=2), freni patlamış araba, bilinmeyen. Yeni doğan, ağaç(n=6), orkide(n=4), çiçek(n=7), tomurcuk, kaktüs(n=6), toprak, bitki(n=2), gül(n=2), meyve, ağaç dalı, acı biber, bambu, kedi.
7. Yansıtıcı Olan Çocuk	11	Ayna (n=4), ilgisiz aile tutumuyla büyüyen çocuk, acımasız eleştiri, ara renk, dalga, ebeveyn, rapor.
8. Bilinmeyen ve Gizemli Olan Çocuk	11	Kalabalık, gizemli bir kutu, kavanoza kapatılmış kelebek, uzay, hediye kutusu, soğuk bir insan, macera, hiçbir şey, kaplumbağa, sır dolu kutu.

Tablo 3'te kategorilerde yer alan metaforlar, katılımcıların sayısı ve frekansları belirtilmektedir. Tabloda kullanıldığı anlamına göre değişiklik gösteren metaforlar bulunmaktadır. Kategorilemede frekansı çok olan metaforların frekansları yazılmıştır. Tabloya göre katılımcı öğretmenler tarafından en fazla ifade edilen metaforun "Çözülmesi Zaman Alan Çocuk" kategorisi olduğu görülmektedir. Bu kategoriyi "Problem Yaratan Çocuk" ve "Şekillendirilebilen Çocuk" ve ardından "İlgi ve Bakıma Muhtaç Olan Çocuk" kategorisi izlemiştir. Kategoriler, ilgili metaforlar ve metaforların açıklamalarından örneklere aşağıda yer verilmiştir.

Kategori 1: Çözülmesi Zaman Alan Çocuk

Bu kategori 53 okul öncesi öğretmeni (%23,1) ve 32 metafor (%13,9) ile temsil edilmektedir. Bu kategoriyi oluşturan metaforlarda çocuğun çözülmesinin zaman ve sabır gerektirdiğine dikkat çekilmektedir. Öğretmenlerin örnek ifadelerinden bazıları aşağıda sıralanmıştır:

“(Ö170) Zor çocuk labirente benzer. Çünkü ilk bakışta karmaşık gelir ama daha sonra anlama yolu farkedilir.”

“(Ö209) Zor çocuk labirente benzer. Çünkü labirentin karmaşık yollarını çözebilerseniz çıkışa ulaşırsınız.”

“(Ö24) Zor çocuk labirente benzer. Çünkü doğru yolu bulabilmek için birçok yolu denemek, iyi bir strateji oluşturmak gerekir.”

“(Ö196) Zor çocuk birkaç parçası eksik yapboza benzer. Çünkü bu çocuğu zor olarak nitelendirmemize sebep olacak davranışları bir şeylerin eksikliğinden kaynaklı sergiler.”

“(Ö24) Zor çocuk labirente benzer. Çünkü anlaşılmak ve çözülmek ister.”

Kategori 2: Problem Yaratan Çocuk

Bu kategori 44 okul öncesi öğretmeni (%19,2) ve 39 metafor (%17) ile temsil edilmektedir. Bu kategoride sayıca fazla olan üç metafor yer almaktadır. Bunlar kural tanımama, freni patlamış araba ve törpü benzetmeleridir. Bu kategoriyi oluşturan metaforlarda zor çocukların duygularını kontrol edemedikleri ve öğretmenlerinin sınıfta koydukları kurallara uymadıkları vurgulanmaktadır. Aşağıda verilen örneklerde bazı gerekçeler şöyle verilmiştir:

“(Ö6) Zor çocuk kural tanımamaya benzer. Çünkü kural tanımayan çocuk, sınırları olduğunu bilmez.”

“(Ö201) Zor çocuk kural tanımazlığa benzer. Çünkü kendi dünyasında yaşar ve kendi kuralları vardır.”

“(Ö228) Zor çocuk kural tanımamaya benzer. Çünkü kafasında düzene karşı gelmek vardır.”

“(Ö63) Zor çocuk freni patlamış arabaya benzer. Çünkü ne kadar bassan da durup sağı solu inceleyemez.”

“(Ö88) Zor çocuk freni patlak arabaya benzer. Çünkü kendindeki duygu ve davranışlarını kontrol etmek istese de edemez. Değiştirilmesi gerektiğinin farkında değildir.”

“(Ö207) Zor çocuk törpüye benzer. Çünkü ömrünüzü de sabrınızı da kısaltır.”

Kategori 3: Şekillendirilebilen Çocuk

Bu kategori, 39 okul öncesi öğretmeni (%17) ve 29 metafor (%12,6) ile temsil edilmektedir. Bu kategorideki en fazla kullanılan metafor sembolü olarak hamur benzetmesi yer almaktadır. Bu kategoriyi oluşturan metaforların temel özelliği çocuğun bulunduğu ortama göre

şekillendiği ve doğru bir eğitimle yoğurularak yönlendirilebilir olmasıdır. Buna örnek olarak verilen gerekçelerden bazıları şunlardır:

“(Ö168) Zor çocuk hamura benzer. Çünkü nasıl yoğurursan o şekili alır.”

“(Ö216) Zor çocuk şekil almayan hamura benzer. Çünkü ebeveyn iş birliği olmadan herhangi bir şekil almaz.”

“(Ö62) Zor çocuk yoğurulması gereken bir hamura benzer. Çünkü her çocuk siz ona sahip olmadığı becerileri öğrettiğiniz ve yol gösterdiğiniz sürece elinden geliyorsa en iyi olanı yapar.”

“(Ö8) Zor çocuk slime hamuruna benzer. Çünkü davranışlarını kontrol etmek öğretmenin elindedir.”

Kategori 4: İlgı ve Bakıma Muhtaç Olan Çocuk

Bu kategori, 35 okul öncesi öğretmeni (%15,2) ve 14 metafor (%6,1) ile temsil edilmektedir. Bu kategoride en fazla metafor imgesi olarak çiçek, ağaç, kaktüs ve orkide benzetmesi yer almaktadır. Bu kategoriyi oluşturan metaforlar, çocukların sorunlarının yetişkinin bakım, ilgi, sevgi, şefkati ile çözüleceğine vurgu yapmaktadır. Aşağıda verilen örneklerde bazı gerekçeler şöyle ifade edilmiştir:

“(Ö183) Zor çocuk bakımı çok zahmetli ve kolay kolay büyüemeyen bir çiçeğe benzer. Çünkü o çocuğun kalbine girmek, ruhuna dokunmak onu anlamak oldukça zor ve uzun bir süreçtir. Ama bakım ve sevgi verdikçe yavaş yavaş öyle bir güzelleşir öyle güzel meyve verir ki...”

“(Ö192) Zor çocuk solmuş bir çiçeğe benzer. Çünkü o güzel filizleri çıkarmak için ilgi ister, su ister.”

“(Ö227) Zor çocuk çiçeğe benzer. Çünkü ne ekersen onu biçersin.”

“(Ö55) Zor çocuk ağaca benzer. Çünkü yetiştirmek zaman alır ve zahmetlidir. Meyvesini aldığınızda bütün uğraşılara zorluklara değdiğini anlarsınız. Bu en güzel doyumdur.”

“(Ö57) Zor çocuk kaktüse benzer. Çünkü yaklaşmayı bilmezsen dikenleri batır, dilinden anlarsan çiçek açar.”

“(Ö224) Zor çocuk orkideye benzer. Çünkü bakımı çok zordur. Nereye koyacağınız çok önemlidir.”

Kategori 5: Değerli Bir Varlık Olan Çocuk

Bu kategori, 20 okul öncesi öğretmeni (%8,7) ve 15 metafor (%6,5) ile temsil edilmektedir. Bu kategoriyi oluşturan metaforlarda her çocuğun özel ve biricik olduğuna yer verilmiştir. Buna örnek olarak metaforlarda yer verilen gerekçelerden bazıları şunlardır:

“(Ö215) Zor çocuk gökkuşağına benzer. Çünkü içinde farklı duygular olduğu kadar renkleri de vardır.”

“(Ö9) Zor çocuk gökkuşağına benzer. Çünkü çocukta tek bir renk yoktur. Renkler çocuğun karakterini yansıtır.”

“(Ö17) Zor çocuk gökkuşağına benzer. Çünkü hiçbir zaman elde tutamazsın ama çok güzel olduğunu bilirsin.”

“(Ö225) Zor çocuk istiridyeye benzer. Çünkü içinde farkedemediğimiz inci tanesi kadar değerli ışığı vardır.”

“(Ö16) Zor çocuk istiridyeye benzer. Çünkü tıpkı istiridyeye gibi çevresinde kimin zarar vereceğini bilmediği için her adımda kendisine bir savunma kalkanı oluşturur, sürekli bir telaş halindedir ve aslında içinde hiç kaybolmayacak bir inci tanesi vardır.”

“(Ö137) Zor çocuk kozalağa benzer. Çünkü pek estetik ve yararlı görülmez. Oysaki derinliklerindeki güzellikler saymakla bitmez. Esasında tohumlarını taşıyor ve doğayı taklit eder.”

Kategori 6: Davranışı Tahmin Edilemeyen Çocuk

Bu kategori, 16 okul öncesi öğretmeni (%6,9) ve 14 metafor (%6,1) ile temsil edilmektedir. Bu kategoriye oluşturan metaforlar çocukların içinde yaşadığı duyguların dışavurumu olan davranışlarının çelişkili olmasına dikkat çekmektedir. Aşağıda verilen örneklerde bazı gerekçeler şöyle verilmiştir:

“(Ö11) Zor çocuk ani değişen hava durumuna benzer. Çünkü her an ne yapabileceği tahmin edilemeyebilir. Bir sonraki adımına hazırlıksız yakalanabilirsiniz.”

“(Ö67) Zor çocuk yaz yağmuruna benzer. Çünkü seni ne zaman sırsıklam ederek sersemleştireceği ya da musmutlu edeceği belli olmaz.”

“(Ö208) Zor çocuk havaya benzer. Çünkü ne zaman şimşek çakacağını, ne zaman yağmur yağacağını, ne zaman güneş açacağını bilemezsiniz.”

“(Ö96) Zor çocuk siyasete benzer. Çünkü ne yapacağı ve ne olacağı belli değildir.”

“(Ö194) Zor çocuk rotasız gemiye benzer. Çünkü nereye gittiği belirsizdir. Rotasını bilmeyince gemi bir o yana bir bu yana sallanır.”

“(Ö73) Zor çocuk rengarenk irili ufaklı legolara benzer. Çünkü hangisinin nereye uyacağını, yerinin nerede bulacağını belli olmaz.”

“(Ö132) Zor çocuk bilinmeyene benzer. Çünkü ne yapacağı belli olmaz. Davranış olarak sürekli değişkendir.”

Kategori 7: Yansıtıcı Olan Çocuk

Bu kategori, 11 okul öncesi öğretmeni (%4,8) ve 7 metafor (%3,0) ile temsil edilmektedir. Bu kategoriye oluşturan metaforlarda çocuğun yakın çevresinde bulunan bireylerin davranışlarını bir ayna gibi yansıttığı belirtilmektedir. Örnek ifadelerden bazıları şunlardır:

“(Ö105) Zor çocuk aynaya benzer. Çünkü ondaki değişim öğretmeni yansıtır.”

“(Ö32) Zor çocuk aynaya benzer. Çünkü ebeveynlerinin davranışlarını yansıtır.”

“(Ö48) Zor çocuk aynaya benzer. Çünkü duygularını yansıtmak ister. Sadece nasıl yansıttığını bilmediğinden duygularıyla nasıl baş etmesi gerektiği konusunda

zorlanır. Aslında zor olan çocuk değil yaşadığı duygulardır. Anlaşılacak ve görülmek istediği için davranışlarıyla yansıtmak ister.”

Kategori 8: Bilinmeyen ve Gizemli Olan Çocuk

Bu kategori, 11 okul öncesi öğretmen (%4,8) ve 10 metafor (%4,3) ile temsil edilmektedir. Bu kategoriyi oluşturan metaforlarda, çocuğun yaşadığı sorunları anlatmadığı sürece onu anlamamanın ve çözümlemenin zor olduğuna yer verilmiştir. Buna örnek olarak metaforlarda yer verilen gerekçelerden bazıları şunlardır:

“(Ö21) Zor çocuk gizemli bir kutuya benzer. Çünkü aslında zor çocuk diye bir şey yoktur. Her davranışın altında yatan sebepler diye bir şey vardır. Bu yüzden ebeveynleri ve öğretmenleri bu gizemli kutudan korkmamalı ve yok saymamalıdır. Kutuyu aralamaya ve gizemini; üstüne gitmeden, baskı kurmadan çözmeye çalışmalıdır.”

“(Ö106) Zor çocuk açılmamış hediye kutusuna benzer. Çünkü içinden ne çıkacağını bilemezsiniz.”

“(Ö226) Zor çocuk sır dolu kutuya benzer. Çünkü kutu içinde neler saklı neler birikmiş bilemeyiz.”

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Zor Çocuk Kavramına İlişkin Ürettikleri Metaforların Yer Aldığı Kavramsal Kategorilerin Öğretmenlerin Çalıştığı Yaş Grubu Açısından Dağılımı

Öğretmenlerin “zor çocuk” kavramına ilişkin ürettikleri metaforların yer aldığı kavramsal kategorilerin öğretmenlerin çalıştığı yaş grubu açısından dağılımı Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4

Öğretmenlerin Çalıştıkları Yaş Gruplarına Göre Zor Çocuk Metaforları

Yaş		Metafor Kategorisi								Toplam
		Problem Yaratan Çocuk	Şekillendirilebilen Çocuk	Yansıttığı Çocuk	Davranışı Tahmin Edilemeye n Çocuk	İlgi ve Bakıma Muhtaç Çocuk	Değerli Varlık Olan Çocuk	Çözülmesi Zaman Alan Çocuk	Bilinmeyen ve Gizemli Olan Çocuk	
3 yaş	n	4	5	1	6	3	0	7	1	27
	%	14,8	18,5	3,7	22,2	11,1	0,0	25,9	3,7	100,0
4 yaş	n	11	7	2	3	12	5	11	3	54
	%	20,0	12,9	3,6	5,5	21,8	9,1	20,0	5,5	100,0
5 yaş	n	17	13	6	5	8	8	23	3	83
	%	20,5	15,7	7,2	6,0	9,6	9,6	27,7	3,6	100,0
6 yaş	n	3	6	0	1	6	2	1	2	21
	%	14,3	28,6	0,0	4,8	28,6	9,5	4,8	9,5	100,0
Karma	n	9	7	2	1	6	5	11	2	43
	%	20,5	16,2	4,5	2,3	13,6	11,4	25,0	4,5	100,0
Toplam	n	44	39	11	16	35	20	53	11	229
	%	19,1	17,4	4,8	7,0	15,2	8,7	23,0	4,8	100,0

Tablo 4'te görüldüğü gibi çalışılan yaş grubuna göre 3 yaşla (%25,9) 5 yaşla (%27,7) ve karma yaşla (%25) çalışan öğretmenlerin en fazla “çözülmesi zaman alan çocuk” metaforunu; 4 yaşla (%21,8) çalışan öğretmenlerin “ilgi ve bakıma muhtaç olan çocuk” metaforunu, 6 yaşla çalışan öğretmenlerin ise aynı oranda (%28,6) “şekillendirilebilen çocuk” ve “ilgi ve bakıma muhtaç olan çocuk” metaforlarını ürettikleri görülmektedir.

Ayrıca en fazla metafor üreten öğretmenlerin 5 yaşla çalışan (n=83) ve en az metafor üreten öğretmenlerin 6 yaşla çalışan (n=21) öğretmenler olduğu da görülmektedir.

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Zor Çocuk Kavramına İlişkin Ürettikleri Metaforların Yer Aldığı Kavramsal Kategorilerin Öğretmenlerin Meslekte Deneyim Yılı Açısından Dağılımı

Öğretmenlerin zor çocuk kavramına ilişkin ürettikleri metaforların yer aldığı kavramsal kategorilerin öğretmenlerin meslekteki deneyim yılı açısından dağılımı Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5

Öğretmenlerin Mesleki Kıdem Yılına Göre Zor Çocuk Metaforları

Mesleki Kıdem		Metafor Kategorisi								Toplam
		Problem Yaratan Çocuk	Şekillendirilebilen Çocuk	Yansıtıcı Olan Çocuk	Davranışı Tahmin Edilemeye n Çocuk	İlgi ve Bakıma Muhtaç Çocuk	Değerli Varlık Olan Çocuk	Çözülmesi Zaman Alan Çocuk	Bilinmeyen ve Gizemli Olan Çocuk	
2 yıldan az	n	7	8	2	3	10	5	17	1	53
	%	13,0	15,0	3,7	5,6	18,5	9,3	31,5	1,9	100,0
2-5 Yıl	n	22	15	4	9	18	8	20	4	100
	%	22,0	15,0	4,0	9,0	18,0	8,0	20,0	4,0	100,0
6-10 Yıl	n	10	11	5	2	4	6	13	2	53
	%	18,9	20,8	9,4	3,8	7,5	11,3	24,5	3,8	100,0
10 yıldan fazla	n	5	5	0	2	3	1	3	4	23
	%	21,7	21,7	0,0	8,7	13,0	4,3	13,0	17,4	100,0
Toplam	n	44	39	11	16	35	20	53	11	229
	%	19,1	17,4	4,8	7,0	15,2	8,7	23,0	4,8	100,0

Tablo 5'te görüldüğü gibi mesleki kıdem yılına göre 2 yıldan az (%31,5) ve 6-10 yıl (%24,5) çalışan öğretmenlerin en fazla “çözülmesi zaman alan çocuk” metaforunu; 2-5 yıl (%22) çalışan öğretmenlerin “problem yaratan çocuk” metaforunu, 10 yıldan fazla çalışan öğretmenlerin ise aynı oranda (%21,7) “şekillendirilebilen çocuk” ve “problem yaratan çocuk” metaforlarını ürettikleri görülmektedir.

Genel olarak öğretmenlerin çocuklarla ilgili metaforlarını çözülmesi zaman alan çocuk (n=53) olarak gördükleri, bunu problem yaratan çocuk (n=44), şekillendirilebilen çocuk (n=39), ilgi ve bakıma muhtaç olan çocuk (n=35), değerli bir varlık olan çocuk (n=20), davranışı tahmin edilemeyen çocuk (n=16), yansıtıcı olan çocuk ve bilinmeyen ve gizemli olan çocuk (n=11) metaforları izlemiştir.

Ayrıca en fazla metafor üreten öğretmenlerin 2-5 yıllık mesleki kıdeme sahip olan (n=100) ve en az metafor üreten öğretmenlerin 10 yıldan fazla mesleki kıdeme sahip olan (n=22) öğretmenler olduğu da görülmektedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Okul öncesi öğretmenlerinin zor çocuk kavramına ilişkin algılarının, metaforlar aracılığıyla ortaya çıkarılmasının amaçlandığı bu araştırmada önemli sonuçlara ulaşılmıştır. Çalışma sonucunda, okul öncesi öğretmenlerinin toplam 134 metafor ürettiği tespit edilmiştir. Araştırmanın bulguları, zor çocuk kavramına yönelik 229 okul öncesi öğretmenin bakış açılarını ortaya koymaktadır. Bu yönüyle “zor çocuk” kavramının öğretmenler tarafından geniş bir kavram ağıyla ilişkilendirildiği söylenebilir. Toplumsal ve kültürel dizilimde kullanılan farklı metaforlar, toplumun sistemini ve deneyimlerinin daha somut bir şekilde algılamasını sağlamaktadır. Bu nedenle eğitimcilerin kendi mesleki yeterliklerine katkı sağlamakta ve pedagojik algılarını yeniden oluşturmalarına destek vermektedir (Lakoff & Johnson, 2003).

Bu araştırmada okul öncesi öğretmenlerinin zor çocuk kavramına yönelik ürettiği metaforlar sekiz kavramsal kategoride toplanmıştır. Bunlar, “Problem yaratan çocuk”, “Şekillendirilebilen çocuk” “Yansıtıcı olan çocuk”, “Davranışı tahmin edilemeyen çocuk”, “İlgi ve bakıma muhtaç çocuk”, “Değerli bir varlık olan çocuk”, “Çözülmesi zaman alan çocuk” ve “Bilinmeyen ve gizemli olan çocuk” kategorileridir. En fazla metafor üretilen kategorinin “Çözülmesi zaman alan çocuk” (n=53) kategorisi olduğu tespit edilmiştir. Bunu “Problem yaratan çocuk” (n=44), “Şekillendirilebilen çocuk” (n=39) ve ardından “İlgi ve bakıma muhtaç olan çocuk” (n=35) kategorisi izlemiştir. Araştırmada en çok kullanılan “Şekillendirebilen çocuk” kategorisindeki hamur (n=9) metaforudur. Okul öncesi öğretmenlerinin zor çocukların çözülmesi için zaman gerektiğine dair görüşlerinin öne çıktığı görülmektedir. Alan yazında öğretmenlerin, “zor çocuk” özelliklerini benzer ve farklı kavramsal kategoriler bağlamında vurguladığını gördüğümüz çalışmalar mevcuttur. Örneğin, Sarıçelik ve Saban (2021), sınıf öğretmenlerinin zor çocuklara yönelik algılarını inceledikleri çalışmalarında; sınıf öğretmenlerinin “zor çocuk” kavramına ilişkin ürettikleri metaforları “başedilmesi güç olan çocuk”, “keşfedilmesi gereken çocuk”, “suç işleme potansiyeli olan çocuk”, “yardıma ihtiyacı olan çocuk” ve “çekingen çocuk” olmak üzere beş kategoride toplamışlardır.

Araştırma sonucunda meslekte 2-5 kıdeme sahip olan öğretmenlerin daha çok metafor üretebildiği, 10 yıldan fazla kıdeme sahip olan öğretmenlerin ise en az metafor üretebildiği görülmüştür. Öğretmenlerin deneyim yılının gözlem ve üretme açısından önemli olduğu söylenebilir. Karlıdağ ve Sağlam (2021) araştırmalarında; okul öncesi öğretmenlerinin meslekteki ilk yıllarında yaşadıkları sorunların fazla olduğu ve bu sorunlarla baş ederken çevrelerindeki deneyimli öğretmenlerden, lisans yıllarında ders aldıkları öğretim üyelerinden, seminerlerden, konferanslardan edindikleri bilgiler doğrultusunda mesleki yeterlik açısından kendilerini daha iyi hissettiklerini ortaya koymuştur. Şişman ve Acat (2003) araştırmalarında; 2-10 yıl arası kıdem yılına sahip olan okul öncesi öğretmenlerinin çocuklara karşı daha demokratik davrandıklarını, 10 yıldan fazla kıdem yılına sahip olan okul öncesi öğretmenlerinin sınıflarında daha baskıcı ve itaate dayalı yöntemleri benimsediklerini ortaya çıkarmıştır. Bu durumun mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin mesleki yeterliklerini ortaya koyma arzusundan kaynaklı olduğu söylenebilir. Meslekteki kıdem yılı arttıkça, okul öncesi öğretmenlerinin günlük yaşam stresleri günden güne artmaktadır. Bununla birlikte çocuklarla etkileşimlerinin azalması, mesleki açıdan veriminin düşmesi, gözlem ve üretme hızlarının azalmasına neden olarak gösterilebilir. Bilgin (1996) ve Sesli ve Bozgeyikli (2015) yaptıkları araştırmalarda; okul öncesi öğretmenlerinin sınıf içerisindeki tutumlarının kıdem yılına göre değiştiği görüşünü desteklemektedirler. Bu bulgunun aksine; Güven ve Cevher (2005), Zembat vd. (2017) araştırmalarında, okul öncesi öğretmenlerinin sınıf

yönetimi becerilerinin mesleki deneyim süresi değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediğini tespit etmişlerdir. Bu durum, okul öncesi öğretmenlerinin sınıf yönetimindeki tutumlarının öğretmenin kişilik özelliklerine ve kişinin edinmiş olduğu mesleki bilgilere göre değiştiğini göstermektedir.

Okul öncesi öğretmenlerinin çalıştıkları yaş grubuna göre dağılımları incelendiğinde; en fazla 5 yaş grubuyla çalışan, en az ise 6 yaş grubuyla çalışan öğretmenlerin metafor ürettikleri görülmüştür. Okul öncesi öğretmenlerinin çalıştıkları yaş grubunun yaratıcılıklarını hangi düzeyde etkilediğini araştıran bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Okul öncesi dönemde öğretmenlerin öğretim sürecinde karşı karşıya kaldıkları istenmeyen davranışlar, eğitim programının belirlenen hedefler doğrultusunda gerçekleştirilmesini zorlaştırabilmekte ve öğretmenin motivasyonunu olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Sarıçelik & Saban, 2021). İstenmeyen davranışlar olarak tanımladığımız bu olgunun “zor çocuk” kavramı kullanılarak da açıklandığı görülmektedir. Diğer yandan okul öncesi öğretmenlerinin ürettikleri metaforlara bakıldığında; genellikle öğretmenlerin sınıflarında karşı karşıya geldikleri problem davranışlar ile baş etmeyi uzun ve yorucu bir süreç olarak gördükleri ve sonucunda çocukların içlerindeki cevherin çıkacağına olan inançlarının var olduğu görülmektedir. Türnüklü ve Galton (2001), İngiltere ve Türkiye’deki çocuklarda görülen istenmedik davranışları iki farklı kültür açısından karşılaştırmışlar ve sınıflarda sıklıkla karşılaşılan problem davranışların öğretmenlerin ufak müdahaleleri ile ortadan kaldıracabilecek olduğunu ortaya koymuşlardır. Alisinanoğlu ve Kesicioğlu (2010) ile Balay ve Sağlam (2008) araştırmalarında; davranış sorunları üzerinde öğretmenin yaşı, mezun oldukları okul türü ve öğretmenlik statülerinin önemli bir farklılık yarattığını tespit etmişlerdir. Okul öncesi öğretmenlerinin sınıflarında “zor çocuk” olarak adlandırdıkları çocukların olumsuz davranışlarıyla baş etme stratejilerinin de ele alınması gerektiği düşünülmektedir. Uysal vd. (2010) ile Güder vd. (2018) tarafından yapılan çalışmalar, okul öncesi öğretmenlerinin istenmedik davranışlara anlık ve tepkisel yaklaştıklarını göstermektedir. Bu durum, öğretmen ve çocuk arasındaki bağın güçlenmesi halinde problem davranışların ortadan kalkacağını düşündürmektedir. Her ne kadar ebeveynlerin çocuklarda görülen problem davranışların üzerinde etkisi olduğu görülse de öğretmenlerin de bu problem davranışlar üzerinde etkileri önemli ölçüdedir.

Zor çocukları tanımlamada ve sınıf içinde gözlemlenen problem davranışın çözümlenmesinde; öğretmenin çocukla olumlu iletişim kurması, çocuğun akranlarıyla iletişimini güçlendirmesi, çocuğu tanıması ve çocuğun aile dinamiklerini öğrenmeye çalışması önemlidir (Sarıçelik & Saban, 2021). Yılmaz Topuz ve Erbil Kaya (2016), öğretmenlerin çocukları tanıma ve değerlendirme tekniklerini uygulamaya ilişkin beklentilerini inceledikleri çalışmalarında; öğretmenlerin çocukları tanıma teknikleriyle ilgili daha fazla yayın ve seminere ihtiyaç duyduklarını tespit etmiştir. Yine aynı çalışma sonucunda, öğretmenler; öğrenci sayısının azaltılması, formların düzenlenmesi ve azaltılması, okullardaki rehberlik hizmetlerinin artırılması, ailelerin de bu konuda eğitilerek farkındalıklarının geliştirilmesi gerektiği yönünde görüş bildirmişlerdir. Büyükgöncü (2013) tarafından yapılan araştırmada; okul öncesi öğretmenlerinin çocuğu tanıma tekniklerini uygulama durumlarının cinsiyet değişkenine göre değişmediği fakat mezun olunan okul türü, eğitim düzeyi, sınıf mevcudu ve hizmet yılına göre değişiklik gösterdiği tespit edilmiştir. Okul öncesi öğretmenlerinin tamamının çocuğu tanıma tekniklerini kullandığı

ve bu tekniklerin çocuğu daha iyi tanıma açısından etkili olduğunu düşündükleri görülmüştür. Öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu çocuğu tanıma teknikleri konusunda hizmetiçi eğitime ihtiyaç duyduğunu ifade etmiştir. Okul öncesi öğretmenlerinin çocuğu tanıma teknikleri konusunda ortak bir değerlendirme anlayışına sahip olmadıkları ve tanıma tekniklerinin sonuçlarını farklı şekillerde velilerle paylaştıkları ortaya konmuştur. Tercan ve Demircioğlu (2019) ise araştırmalarında, okul öncesi öğretmenlerinin zorlayıcı çocukların davranışlarının farkında olduklarını ama zorlayıcı davranışlara nasıl müdahale edecekleri konusunda bilgi sahibi olmadıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin problem davranış karşısında güvendikleri bir meslektaşından destek aldıklarını ya da bir uzmana başvurduklarını, bu davranış problemlerinin önlenmesi, azaltılması adına sınıfların nasıl tasarlanması gerektiğini ve bu durumla ilgili ülke çapında eğitimlerin verilmesi gerektiğini tespit etmişlerdir.

Okul öncesi öğretmenlerinin sınıf içerisinde yaşadıkları zor çocukların davranış problemleri, problem davranışlarla baş etme stratejileri ve zor çocuk kavramının daha kapsamlı bir şekilde ele alınması literatür açısından büyük bir önem arz etmektedir. Bu konuda okul öncesi öğretmenlerinin eğitim-öğretim sürecinde zor çocukların sergilediği olumsuz davranışları doğru yönlendirmesi büyük bir önem taşımaktadır. Bu kapsamda araştırmaların hem sınıf yönetimine katkısının büyük olacağı ve okul öncesi öğretmenlerinin zor çocuk algılarının metaforlar aracılığı ile birlikte daha da anlaşılır hale getirilerek okul öncesi eğitime yararı olacağı düşünülmektedir.

Araştırma sonucunda aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir;

1. Ülkemizin farklı yerlerinden ve farklı okul türlerinden okul öncesi öğretmenleriyle zor çocuk olgusu üzerine çalışmalar yapılabilir.
2. Okul öncesi öğretmenleri ile zor çocuk kavramına yönelik ve zor çocukla baş etme stratejilerini derinlemesine araştıran durum çalışmaları yapılabilir.
3. Okul öncesi öğretmen adaylarının zor çocuk kavramına yönelik metafor algıları incelenebilir.
4. 36-72 aylık çocuğa sahip olan ebeveynlerin zor çocuk kavramına yönelik metafor algıları incelenebilir.
5. Okul öncesi öğretmenlerine zor çocukla baş etme stratejileri ile ilgili seminerler verilebilir.

Çıkar Çatışması Bildirimi

Bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve/veya yayınlanmasına ilişkin herhangi bir potansiyel çıkar çatışması yoktur.

Destek/Finansman Bilgileri

Bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve / veya yayınlanması için herhangi bir finansal destek alınmamıştır.

Etik Kurul Kararı

Bu araştırma için İstanbul Aydın Üniversitesi'nden (20.10.2022 tarih ve 2022/18 sayılı) etik izin alınmıştır.

Kaynakça/References

- Adler, A. (2000). *Eğitimi zor çocukların psikolojisi* (Çev: Y. Türkeli). Kariyer Yayıncılık.
- Akiskal, H. S., & Mallya, G. (1987). Criteria for the soft bipolar spectrum: Treatment implications. *Psychopharmacology Bulltein*, 23, 68-73.
- Alisinanoğlu, F., & Kesicioğlu, O. S. (2010). Okul öncesi dönem çocuklarının davranış sorunlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Journal of Theoretical Educational Science*, 3 (1), 0-0. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/akukeg/issue/29340/313969>
- Armstrong, T. (2017). *Zor çocuk ideal öğretmen* (Çev: Ö. Avcı). Tüzden Yayınları.
- Avcı, F. (2022). Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi eğitimde aile katılımı etkinliklerine ilişkin metaforik algıları. *Okul Yönetimi*, 2 (2), 175-187. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/saj/issue/75678/1207000>
- Aydın, İ.H. (2006). Bir felsefi yolda olmak. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 6 (1), 9-22. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/daad/issue/4509/62074>
- Balay, R., & Sağlam, M. (2008). Sınıf içi olumsuz davranışlara ilişkin öğretmen görüşleri. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 1-24. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/yyuefd/issue/13714/166030>
- Beil, B. (2003). *İyi çocuk, zor çocuk*. (Çev: C. Yorulmaz). Arkadaşlar Yayınları.
- Bilgin, H. (1996). *Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerin öğretmenlik tutumlarının incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Büyükgöncü, N. (2013). *Okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan bireyi tanıma tekniklerinin öğretmen görüşü açısından değerlendirilmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Erciyes Üniversitesi.
- Çakmak, Ö. Ç., Neslitürk, S., & Asar, H. (2014). Okul öncesi öğretmenlerinin “veli” kavramına ilişkin metaforik algıları. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18, 679-712. <https://doi.org/10.14520/adyusbd.794>
- Döğüşgen, M. M. (2018). *Zor çocuk yoktur mutsuz çocuk vardır*. Ekinoks Yayınevi.
- Elkatmış, M. (2023). Öğretmen ve öğretmen adaylarının edebiyat kavramına ilişkin metaforik algıları. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 13(2), 246-272. <https://doi.org/10.18039/ajesi.1255759>
- Eratay, E. (2011). Okul öncesi çocuklarında davranış problemleri. *Education Sciences*, 6 (3), 2347-2362. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/nwsaedu/issue/19819/21206>
- Giren, S., & Durak, E. (2015). Okul öncesi öğretmenlerinin oyuncak kavramına ilişkin metaforik algıları. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 4 (2), 561-575. <https://doi.org/10.14686/buefad.v4i2.5000143590>
- Gökçe, B. (1976). “Aile ve aile tipleri üzerine bir inceleme”, Aile Yazıları I, Temel Kavramsal Yapı ve Tarihi Süreç, *Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları*, Bilim Serisi No: 5/1 s. 210-228. <https://ekutuphane.aile.gov.tr/media/lavp5vps/aile-yaz%C4%B1lar%C4%B1-1.pdf>
- Greene, R. W. (2015). *Zor çocukları anlamak* (Çev: A. Dağlı). Net Kitap Yayınevi.
- Greene, R. W. (2020). *Zor Çocuk* (Çev: T. Er). Kronik Kitap.
- Greenspan, S. I., & Salmon, J. (2013). *Meydan okuyan çocuk* (Çev: İ. Ersevimi). Özgür Yayınları.
- Güder, S. Y., Alabay, E., & Güner, E. (2018). Okul öncesi öğretmenlerinin sınıflarında karşılaştıkları davranış problemleri ve kullandıkları stratejiler. *İlköğretim Online*, 17(1), 414-430. <https://doi.org/10.17051/ilkonline.2018.413792>
- Güven, E. D., & Cevher, N. (2005). Okul öncesi öğretmenlerinin sınıf yönetimi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (18), 71-92. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/pauefd/issue/11125/133051>
- Kanlıklıçer, P. (2005). *Okul öncesi davranış sorunları tarama ölçeği: Geçerlilik güvenilirlik çalışması* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Karlıdağ, İ., & Sağlam, M. (2021). Okul öncesi öğretmenlerinin meslek yaşantılarının ilk yıllarına ilişkin anlatıları. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 54 (2), 391-430. <https://doi.org/10.30964/auebfd.690366>

- Korkmaz, F., & Ünsal, S. (2016). Okul öncesi öğretmenlerin “teknoloji” kavramına ilişkin metaforik algılarının incelemesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13 (35), 194-212. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mkusbed/issue/24546/259992>
- Kurcinka, M. S. (2022). *Zor değil sıra dışı çocuk* (Çev: İ. D. Gedik). Altın Kitaplar.
- Kuyucu, Y., Şahin, M., & Kapıcıoğlu, O. (2013). Okul öncesi öğretmenlerinin “çocuk” kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeler. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2 (2), 43-53. http://www.jret.org/FileUpload/ks281142/File/05_yasemin_kuyucu_mehmet_sahin_m_osman_kapicioglu.pdf
- Lakoff, G. M., & Johnson, M. (2003). *Metaphors we live by* (2. Basım). University of Chicago Press.
- Laney, M. O. (2005). *İçedönük çocuklar* (Çev: D. Dalgakıran). Doğan Kitap.
- Lillard, P.P. (1973). *Montessori: A modern approach*. Schocken E Books, New York. http://www.daneshnamehicsa.ir/userfiles/files/1/18%20Montessori_%20A%20Modern%20Approach.pdf
- Loehken, S. (2016). *İçedönüklerin sessiz gücü* (Çev: E. Aktaş). Paloma Yayınevi.
- Löwenstein, L. (2021). *Zor çocuklar ve gençler için yaratıcı müdahaleler* (Çev: R. Shtefura). Epona Yayınevi.
- Lüle Mert, E. (2021). Okul öncesi öğretmenler ve öğretmen adaylarının “çocuk” kavramına ilişkin algılarının metarforlar aracılığıyla analizi. *The Journal of Academic Social Science*, 14 (85), 1-14. Doi: [10.29228/JASSS.41702](https://doi.org/10.29228/JASSS.41702)
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. Sage.
- Nassaji, H. (2015). Qualitative and descriptive research: Data type versus data analysis. *Language Teaching Research*, 19(2), 129–132. DOI: 10.1177/1362168815572747
- Özbey, D. S. (2010). Okul öncesi çocuklarda uyum ve davranış problemleriyle başa çıkmada ailenin rolü. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 21 (21), 9-18. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/spcd/issue/21100/227232>
- Özdemir, L. K., & Acarkan, İ. (2014). *Çocuklarda mizaç farklılıkları ve kişilik gelişimi*. Kurtuba Kitap.
- Özen, Y. (2011). Etik mi? Ahlak mı? Modernite mi? Medeniyet mi? Değerler Eğitimine Sosyal Psikolojik Bir Yaklaşım. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (5), 63-87. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/diclesosbed/issue/61612/920112>
- Peker, H. (2019). *Zor çocuk yoktur, çocuk eğitiminde disiplin*. Timaş Yayınları.
- Redford, A. (2019). *Etrafına duvar ören çocuk* (Çev: H. Özdemir). Sola Kidz Yayınevi.
- Robbins, S. P., & Judge, T.A. (2012). Örgütsel davranış. İ. Erdem (Ed.), *Kişilik ve değerler* (s.136-166). Nobel Yayınevi.
- Sarıçelik, S., & Saban, A. (2021). Sınıf öğretmenlerinin zor çocuk algıları: Fenomenolojik bir çalışma. *Journal of Qualitative Research in Education*, 25, 1-27. Doi: 10.14689/enad.25.
- Sesli, S., & Bozgeyikli H. (2015). Okul öncesi öğretmenlerinin problem çözme becerileri ile disiplin anlayışlarının incelenmesi. *Türkiye Sosyal Politika ve Çalışma Hayatı Araştırmaları Dergisi*, 5(8),2146-5177. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/210713>
- Sinoğlu Günden, T. (2021). Karakter ve değer eğitiminde temel kavramlar. A. Yıldırım (Ed.), *Erken çocuklukta karakter ve değer eğitimi* (s.2-26) içinde. Pegem Akademi.
- Şişman, M., & Acat, B. M. (2003). Öğretmenlik uygulaması çalışmalarının öğretmenlik mesleğinin algılanmasındaki etkisi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13 (1), 235-250. <https://search.trdizin.gov.tr/yayin/detay/2920/ogretmenlik-uygulamasi-calismalarinin-ogretmenlik-mesleginin-algilanmasindaki-etkisi>
- Tercan, H., & Demircioğlu, H. (2019). Okul öncesi öğretmenlerinin çocukların istenmeyen davranışlarına yönelik görüşlerinin incelenmesi. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 6 (2), 151-177. <https://doi.org/10.21020/husbfd.541788>
- Thomas, A., Chess, S., & Birch, H. G. (1968). *Temperament and behavior disorders in children*. New York University Press.

- Turecki, S., & Tonner, L. (2011). *Anne, baba ve eğitimciler için zor çocuk* (Çev: B. Büyükkal). Optimist Yayınları.
- Türnüklü, A., & Galton, M. (2001). Students' misbehaviours in Turkish and English primary classrooms. *Educational Studies*, 27(3), 291-305. Doi: [10.1080/03055690120076574](https://doi.org/10.1080/03055690120076574)
- Uysal, H., Altun, S. A., & Akgün, E. (2010). Okul öncesi öğretmenlerinin çocukların istenmeyen davranışları karşısında uyguladıkları stratejiler. *İlköğretim Online*, 9(3), 971-979. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ilkonline/issue/8594/106888>
- Warfield, H. (2018). *FAQs about temperament and personality types*. <http://www.selfgrowth.com/articles/Warfield3.html>
- Yavuzer, H. (2005). *Çocuğunuzun ilk altı yılı* (27. Basım). Remzi Kitabevi.
- Yılmaz Topuz, G., & Erbil Kaya, Ö. M. (2016). Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin çocukları tanıma ve değerlendirme amaçlı yapılan çalışmalara ilişkin görüşleri. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 6(1), 27-62. Doi: 10.18039/ajesi.11365
- Zembat, R., Tunçeli, H. İ., & Yavuz, E. A. (2017). Okul öncesi öğretmenlerinin sınıf yönetimi becerileri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (3), 24-43. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kefad/issue/59420/853350>

İletişim/Correspondence

Dr. Öğr. Üyesi İlknur TARMAN ilknurtarman@aydin.edu.tr

Ahsen YILMAZ aahsen@hotmail.com